

1. szövegértés

KÉTSZÁZ ÉVE SZÜLETETT AZ ANYÁK MEGMENTŐJE

Az igazság utat tört magának

1. Küzdelmes volt az élete, tragikus a halála, tudományos felismeréseinek igazsága azonban – ahogyan mindig is remélte – utat tört magának. A 2018-as esztendő a kétszáz éve született Semmelweis Ignác emlékére. Kótyuk Erzsébettel, a Semmelweis Orvostudományi Múzeum igazgatójával abban a házban beszélgetünk az anyák megmentőjeként tisztelt férfiről, ahol 1818. július 1-jén Semmelweis Ignác világra jött.

2. (L. G.) Minek köszönhető, hogy a Buda utcáit oly gyakran átalakító – hol békés, hol harcias – városrendezési akcióktól ez az épület megmenekült?

(K. E.) Történelmi tény, hogy amikor a törökök Budát ostromolták, akkor is súlyos károkat szenvedtek az e helyütt álló épületek, a Buda visszafoglalásáért vívott harcok során is komoly veszteségek érték e környéket. Az a házsor, amelynek a helyén a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum áll – megsemmisült. Ám a 18. század utolsó harmadában, miután 1767-ben, a közelben a dunai hajóhíd budai hídfője megépült, élénk fejlődésnek indult ez a városrész, Buda legsűrűbben lakott része lett. [...]

3. (L. G.) Az ötesztendős gyermeknek már határozott emlékei lehettek arról a hajlékról, ahol első éveit megélte...

(K. E.) És a környékről is, ahol ifjúságát – tizenhét esztendő koráig – töltötte! Az elemi iskola elvégzése után ugyanis a Szent Miklós torony melletti Királyi Egyetemi Katolikus Gimnáziumba íratta be az édesapja Semmelweis Ignácot. Semmelweis József ügyelt rá, hogy a fiait jó hírű iskolákba járassa. A Hess András téren álló tanintézetet később átvették a piaristák, két utolsó gimnáziumi évét, az ötödik és a hatodik osztályt Semmelweis Ignác tehát már kegyesrendi szerzetesek felügyelete alatt járta ki, bizonyítványának tanúsága szerint „az elsővel vetélkedő tanulóként”.

4. (L. G.) A városrendezőkben mikor tudatosult, hogy milyen fontos az utóbb Apród utcaként jegyzett házsor 1-3-as számmal jelölt épülete?

(K. E.) A 19. század utolsó harmadában, amikor Joseph Lister angol sebész egy sor antitibakteriális eljárást eredményesen alkalmazott a sebészetben, egyes állítások szerint pest-budai látogatása alkalmával, esetleg a magyar orvosokkal folytatott levelezése során Semmelweis Ignác nézeteiről is hallhatott. Miután Louis Pasteur és Robert Koch mikrooszkópos kutatásai nyomán a bakteriológia széles körben elfogadottá vált, Semmelweis Ignácot is egyre szélesebb körben méltányolták, tisztelték. 1906-ban, amikor Budapesten, az Erzsébet sétátéren első szobrát felállították (Stróbl Alajos alkotása, jelenleg a Szent Rókus Kórház előtt látható), amikor a Nemzetközi Semmelweis Emlékkonferencia első ülését megtartották, akkor helyezték el az első emléktáblát a szülői ház bejárata fölött. A Tabán elbontását elrendelő határozatokat azonban Semmelweis egyre növekvő kultusza sem tudta volna hatálytalanítani. De az sem, hogy alakjára az 1930-as években, mint az önfeláldozó, életmentő orvos megtestesítőjére tekintettek – világszerte. Kimondani is nehéz, de való: az, hogy Semmelweis szülőháza ma is áll, voltaképpen a második világháború következménye.

5. (L. G.) A szülőház tehát a nagy szülött végső nyughelye is. Mi minden formálta oly megrázóan tragikussá e kezdő- és végdátum között Semmelweis Ignác életét?

(K. E.) Semmelweis Ignác felismeréseivel megelőzte korát, eleinte ez keltette a legnagyobb ellenérzést vele szemben. Az orvostudomány a 19. század derekán a mikrobiológiáról úgyszólván semmit sem tudott. Egészen más volt a betegségfelfogása az orvostudománynak, mint amilyenel most szembesülhetünk. [...] A 19. században, széles körben terjedő végzetes betegség volt a gyermekágyi láz, számos magyarázat keringett róla. Volt, aki a szülő nő fizikai vagy lelki állapotát, étrendjét, szociális helyzetét, testi változásait okolta, a has- és medencetájék szerveinek gyulladását, a szennyezett levegőt, a megromlott vért... De senki sem talált megfelelő gyógymódot ellene. Semmelweis Ignác ez idő tájt a bécsi közkórházban tevékenykedett. Ott, ahol két szülészeti osztály is működött. Az egyiken a boncolásokat végző orvostanhallgatók is gyakran megfordultak, a másikon a bonctermekeket – felsőbb utasításra – messzire elkerülő bábák dolgoztak. A két osztály drámaian eltérő halálozási statisztikáját összehasonlítva Semmelweis arra a következtetésre jutott, hogy a gyermekágyas asszonyok halálának kiváltó oka a bonctermekekből orvosok, orvostanhallgatók kezén, műszereken áthurcolt „hullaméreg”. Pontosabban: minden, a véráramba bekerülő, bomló szerves anyag. [...] Semmelweis pedig „az idők folyására” bízta, „hogy az igazság utat törjön magának”.

6. (L. G.) Merész elgondolás ez, amelyet az élet nemigen szokott igazolni, az orvostudomány terén tán sohasem...

(K. E.) Markusovszky ösztönzésére, az általa egy évvel korábban alapított Orvosi Hetilapban 1858-ban megjelent Semmelweisnek a felfedezéséről írt, első, magyar nyelvű közleménye. [...] Részletesen leírta, hogyan jutott el a felismerésig, majd tételesen cáfolta kortársainak a gyermekágyi lázzal kapcsolatos téves feltevéseit. Ám íásaival sem tudta elérni, hogy állításainak a tudományos közélet hitelt adjon. Ahhoz Louis Pasteur és Robert Koch felfedezéseit kellett széles körben megismerni, hogy Semmelweis Ignácnak a kor orvosi ismereteit meghaladó eredményeit szülővárosában is elfogadják.

7. (L. G.) Aki hazatérésének és szakmai boldogulásának itthoni körülményeit tanulmányozza, azt is feltételezheti, hogy idehaza nagyobb ellenszenvvel fogadták Semmelweis Ignácot, mint ahogyan Bécsben valaha is bántak vele...

(K. E.) Tanszékvezető egyetemi tanárrá való kinevezésének története csakugyan ezt a feltevést sugallja... Amikor az itteni egyetem szülészeti tanszékének professzori állását – a tanszékvezető halálát követően – megpályázta, az egyetem maradi tanári kara – talán hogy Bécs iránti lojalitását tanúsítsa? – nem Semmelweis Ignácot jelölte, hanem a magyarul nem is tudó Carl Braunt. A bécsi Oktatásügyi Minisztériumnak kellett közbelépnie Semmelweis kinevezése érdekében. Két döntő érvük, amelynek hatására Ferenc József Semmelweis kinevezési okiratát jóváhagyta: magyarországi orvosok és bábák oktatója tudjon magyarul, és széles körben ismerjék munkásságát. (Az ez idő tájt már európai hírnevű Semmelweis magyar nyelvismeretét senki nem kérdőjelezte meg...)

8. (L. G.) A Semmelweis Orvostörténeti Múzeum mely tárgyairól állítható, hogy Semmelweis Ignác keze nyomát is őrzik?

(K. E.) Az emlékszobában levő íróasztal bizonyítottan az övé volt, az ott látható irattárca, a papírvágó kés, a mandzsettatartó szelence és az erszény szintén. Az írásos anyagok közül egyetemi oktatóként kiállított igazolásai, kéziratai, melyek kiállításon most szerepelnek először... Házi könyvtárának egy része is megmaradt: emlékszobájában két könyvszekrény is látható, bennük több polcnyi kiadvány szintén Semmelweis Ignác tulajdona volt. Német nyelvű folyóiratok bekötött évfolyamai ugyancsak. Köztük nem is egy tulajdo-

nosuk magyar nyelvű széljegyzeteit is őrzi. [...] Semmelweis nem is magyar volt, hanem német – ezt hajtogatták többen is. Lapszéli jegyzetei azonban azt a nyilvánvaló tételt tanúsítják, hogy aki magyarul gondolkodik, magyarul is jegyzetel. Kiváltképpen német nyelven írt szakkönyv olvasása közben... [...]

(Kétszáz éve született az anyák megmentője. Lőcsei Gabriella interjúja Kótyuk Erzsébettel; Forrás: Élet és Tudomány, 73. évf. 26. sz. 2018)

Feladatok

1. Határozza meg, hogyan változott az Orvostudományi Múzeum épülete vagy a városrész a századokban!

török ellenes harcok: .....

18. század: .....

20. század: .....

2 PONT

2. Írjon egy adatot ahhoz, hogyan kapcsolódik Joseph Lister, Koch vagy Pasteur életrajza Semmelweis Ignác szobrának felállításához!

Írjon adatokat arról a városrészről, ahol a Múzeum is található!

1 PONT

a) a városrész neve: .....

b) iskolája ezen a téren állt: .....

c) gimnáziuma ehhez a felekezethez, közösséghez tartozott (időrendi sorrendben): .....

d) a gimnázium mellett állt ez a torony: .....

4 PONT

3. Minek nevezik a szakterületet, amiben Semmelweis tevékenykedett? Két adatot írjon!

Hol állítottak szobrot vagy emléktáblát a tudósnak? szoborállítás: .....

1 PONT

áthelyezték ide: .....
 emléktábla: .....

2 PONT

4. Töltse ki a tudomány eseményeinek Semmelweis életére, megítélésére gyakorolt hatásait érintő táblázatot! Eseményt és személykapcsolatot is írjon!

Tudományterület	Esemény, személy	Hatása
mikrobiológia		
sebészet		

4 PONT

5. Egészítse ki a mondatot a szöveg alapján! Ügyeljen a kapott mondat nyelvhelyességére!

A 19. század betegséghez való hozzáállása eltért a .....
 ..... felfogásától.

1 PONT

Semmelweis Ignác „az anyák megmentője”.

Mi az általa orvosolt betegség neve? .....

Húzza alá az(oka)t az eleme(ke)t, ami(ke)t a betegség okának tekintettek a korban!

társadalmi, anyagi helyzete   általános szervi problémák   étkezés

nem általános orvosi problémák, csak a has és medence problémái

2 PONT

6. Igazolja egy szövegbeli idézettel Semmelweis (későbbiekben: S. I.) hozzáállását a betegség valódi okának elterjedéséhez, elfogadásához!

1 PONT

Mi nem igazolható az orvostudományban Lócsei Gabriella szerint?

1 PONT

7. Írjon 1-1 eseményt a dátumokhoz!

1835: .....

1857: .....

1866 után a századfordulóig: .....

2 PONT

Húzza alá a tudós gimnáziumi tanulmányaira vonatkozó két elfogadható állítást!

Semmelweis az iskolában osztályelső volt.

Holtverseny volt öközötte s egy másik diák között.

S. I. évfolyamelső volt.

S. I. az osztály második legeredményesebb diákja volt.

A tudós az évfolyam második legeredményesebb diákja volt.

1 PONT

Adjon két okot a következő kérdésre!

Miért nem fogadta el a tudományos élet S. I. publikált véleményét a betegséggel kapcsolatban?

a) .....

b) .....

2 PONT

8. Határozza meg, mi volt Bécs kormányhivatalának hozzáállása Semmelweis egyetem kinevezéséhez! Írjon ezzel kapcsolatban 2 adatot!

a) .....

b) .....

2 PONT

Mivel bizonyítható a szövegíró szerint a tudós magyar identitása?

Mi Kótyuk Erzsébet feltevése S. I. tanszékvezetői pályázata visszautasításával kapcsolatban?

Hogyan jellemzi, minek nevezi a szöveg a tudós korának felsőoktatását, tanári karát?

3 PONT

9. Adja meg, mely szövegrészek témái, részletei a következők!

Téma, témarészlet	A szövegrész sorszáma
S. I. hazai fogadtatása	
S. I. iskolás évei	

a városrész története	
S. I. híre túlnőtt Európa határain	
a 19. század elméletei a betegségről	

5 PONT

10. Foglalja össze 6 összefüggő mondatban, hogyan lett Semmelweis Ignácból „az anyák megmentője”! Milyen utat kellett bejárnia (munkakörök, foglalkozások) a tudósnak, hogyan értesült a szakma megfigyeléseiről, gondolatairól? Legalább 4 szövegelemet érintsen! Ügyeljen a szöveg logikus felépítésére és a nyelvhelyességre is!

6 PONT

40 PONT